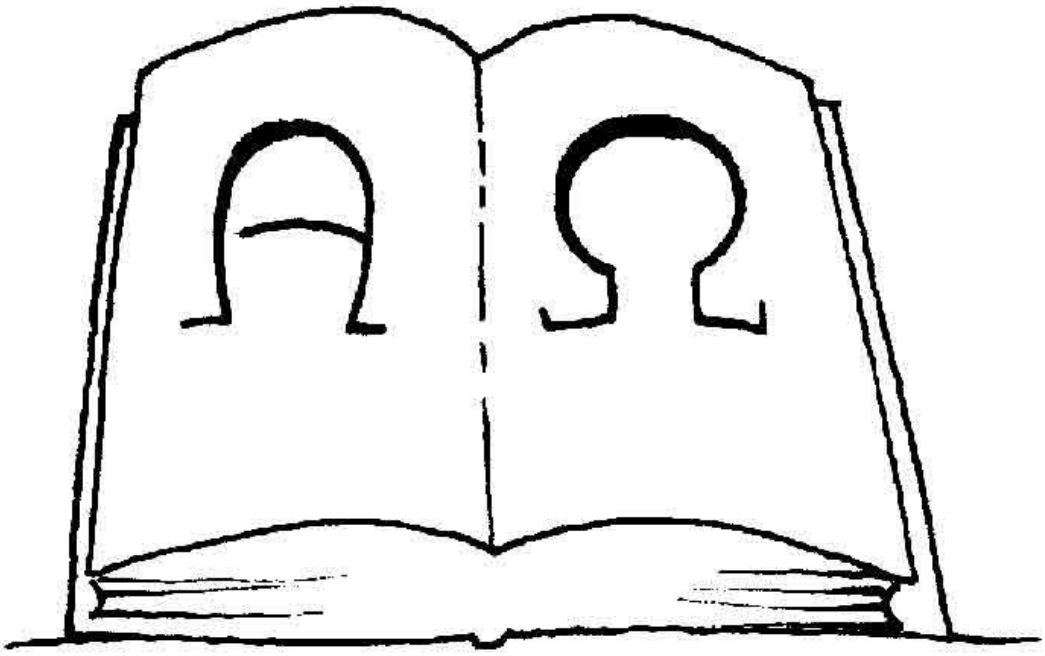
Norbert Baumert

O ČTENÍ PÍSMA

I. Kniha ze života - živě napsaná

Existuje nějaká jiná kniha, která by vyrostla ze života tak, jako bible, která by vyrostla z nouze i ze štěstí víry mnoha lidí? „Není napsaná inkoustem, nýbrž Duchem Boha živého“ (1 K 3,3). Je stvrzena Kristovou krví, proměněna a proniknuta jeho vzkříšením. Papír je pomocným prostředkem, je to nástroj v ruce našeho pokorného Boha. On se neostýchá přiblížit nám i tímto způsobem svou lásku a dát se tak do rukou lidí. Tím, jak tento dopis lásky vzniká z vyřčeného slova, podněcuje k tomu, aby se opět stal čteným, slyšeným, vyřčeným a v lásce přijatým slovem.

U Izaiáše čteme: „Spustí-li se lijavec nebo padá-li sníh z nebe, nevrací se zpátky, nýbrž zavlažuje zemi a činí ji plodnou a úrodnou, takže vydává símě tomu, kdo rozsívá, a chléb tomu, kdo jí“ (Iz 55,10).

Toto zaslíbení Boží zůstává. Ježíš na něj navazuje v podobenství o rozsévači: Slovo Boží je tedy semenem i deštěm zároveň. Je náš život úrodným polem nebo kusem betonu, na němž všechno zajde? Bůh do nás chce vniknout pomocí svého slova. Sv. Augustin říká: *„Písmo svaté je svátostí pro ucho.“* Ve smysly uchopitelném slově, které zasahuje naše uši a oči, se sděluje sám Bůh, podobně jako se při přijímání sděluje v chlebu. Tím je Písmo převáděno z minulosti do přítomnosti, podobně jako jsou smrt a vzkříšení Ježíše Krista přítomné v eucharistii. Skrze minulé události se Bůh sděluje dnešní době, a to takový, jaký je. Druhý vatikánský koncil říká: *„Ve svatých knihách přichází Otec, který je v nebesích, s láskou vstříc svým dětem a rozmlouvá s nimi“* (II. vatikánský koncil, konstituce *Dei verbum* čl. 21).

Víme vlastně, jaký poklad ve své knihovničce máme? Chápeme evangelické křesťany, kteří odedávna kladou bibli na oltář, dávno před tím, než v našich kostelích dostala opět čestné místo. Leží toto znamení Kristovy přítomnosti na oltáři našeho srdce?

II. Kniha ze života - živě čtená

Živě můžeme číst tuto knihu života jen tehdy, je-li v nás onen život, z něhož povstala. Koncil říká že *„Písmo svaté je třeba číst a vykládat v tomtéž duchu, v němž bylo sepsáno“* (II. vatikánský koncil, konstituce Dei verbum čl. 12). To platí v různých ohledech:

A. Jako dílo Ducha svatého můžeme Písmo správně číst jen v Duchu svatém.

B. Jako dílo lidí musíme Písmo číst v tomtéž duchu, v němž ho napsali jeho pisatelé.

C. Jako knihu církve musíme Písmo číst ve společenství těch, jimž Duch svatý tuto knihu života svěřil.

A. Jako dílo Ducha svatého čteme Písmo správně jen v Duchu svatém

Duch svatý se již na počátku *„vznášel“* nad vodami (Gn 1,2). Avšak od Letnic působí v dějinách novým způsobem a dodnes jeho působení neustalo. Existuje seslání Ducha svatého, ale neexistuje jeho „nanebevstoupení“. On vede život církve a život každého jednotlivého křesťana, a to zcela osobně a jedinečným způsobem, podle

slova Písma: *„Z mého vezme a vám to oznámí“* (J 16,14). Tentýž Duch svatý, který vedl - my říkáme „inspiroval“ - svatopisce, chce a musí „inspirovat“ také nás, čtenáře a posluchače. Jen tak můžeme pochopit, co Bůh vlastně chtěl říci. Pisatel a čtenář tedy potřebují téhož Ducha svatého. A kdo se domnívá, že může Písmu rozumět bez něho, ten se mýlí - ať už je obyčejným čtenářem bible nebo odborným exegetou.

Kdo čte v Duchu, ten si uvědomuje: Duch svatý ve mně přebývá a působí ve slově; tomuto Duchu odpovídá v klanění, přání, touze, otevřenosti, díku, radosti, pokoře, poslušnosti a v pohotovosti k učení se. Základní těžkosti ve vztahu k Božímu slovu však pocházejí odtud, že určité oblasti naší bytosti ještě nejsou Duchem proniknuty: rozum se s mnoha výpověďmi pře, cit rezignuje, srdce se vzpírá - až nás dotyk Ducha promění a my rozpoznáme souzvuk života v Písmu a v nás.

B. Jako dílo člověka čteme Písmo v témž duchu, v němž ho napsali jeho pisatelé

Svatopisci něco s Bohem zažili. A to vyjadřují v řeči své doby. Písmu rozumíme jen tehdy, když podobné zkušenosti odkryjeme ve vlastním životě. (Odborníci zde mluví o „hermeneutickém kruhu.) Mnozí z nás si snad řeknou: „Ještě nikdy jsem Boha nepotkal.“ A přeci - neodkryli jsme ve svém srdci otázku po něm? Potom rozumíme slovu žalmu: *„Má duše žízní po tobě, můj Bože“* (Ž 63, 2). Zažili jsme, jak po mnoha domněnkách, teoriích a obavách se nějaká věc ve skutečnosti stala velmi jednoduchou? Pak rozumíme Ježíšovu slovu: *„Pravda vás učiní svobodnými“* (J 8,32). Jsme zasaženi Ježíšovou jistotou a jasností, jeho prostotou a srdečnou dobrotou? Víme, co je to domov, nebo tušíme, co by to mohlo být. Ježíš říká: *„Pojďte ke mně, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout“* (Mt 11,28). A jindy: *„Kdo vidí mne, vidí Otce“* (J 14,9). Nerozumíme této řeči? V našem všedním dnu je tedy mnoho zkušeností, které nám Písmo otvírají a zpřístupňují. Často si je uvědomíme teprve tenkrát, když Písmo čteme.

Pisatelé popisují své zkušenosti v řeči své doby. Svět jejich představ je nám cizí. Víme málo o světě, v němž žili, o okolnostech jejich života, a také neznáme biblické jazyky. Překlady nemohou text nikdy přetlumočit přesně, protože odpovídající slovo v jiné řeči nikdy nevyjadřuje přesně totéž jako v řeči původní, a navíc ještě třeba obsahuje jiné elementy. Vidíme to na řádce českých slov, která v cizojazyčném slovníku nalezneme jako ekvivalenty jednoho cizího slova. Literární formy antiky jsou jiné než dnes, a Semité mluví mnohem víc v obrazech než my. Kdo toho nedbá, následuje snad víc svou fantazii než text. Mnohý biblický kroužek pak probíhá ve zbožné poezii nebo v temperamentních diskusích, které zcela míjejí jádro textu.

Ale Bůh se sdělil skrze lidi, a proto do onoho jím míněného smyslu pronikáme v prvé řadě skrze záměr výpovědi pisatele. Každý výklad Písma, jenž si chce činit nárok na platnost, musí touto branou projít: Co chtěl říci autor - člověk své doby - ve své tehdejší situaci? Koncil říká: *„Protože Bůh mluvil v Písmu svatém prostřednictvím lidí lidským způsobem, musí vykladač Písma svatého, chce-li proniknout to, co nám chtěl Bůh sdělit, pozorně zkoumat, co svatopisci skutečně zamýšleli vyjádřit a co Bůh chtěl jejich slovy vyjevit“* (II. vatikánský koncil, konstituce *Dei verbum* čl. 12).

V tomto smyslu tedy hledejme onen „doslovný“ smysl Písma! „Doslovně“ pak však neznamená to, jak mně text zní při prvém poslechu, nýbrž to, jak dotyčné „slovo“ mínil autor. Ne ten, kdo slova svého partnera v rozhovoru klade na zlatnické váhy, postihne, co jimi mínil. Postihne to ten, kdo tato slova slyší a zvažuje v širší souvislosti.

Tak lze ukázat, že kniha Job je jednoznačně epickou poezií a kniha Jonáš poučným spisem, který stejně jako podobenství o Samaritánovi nechce vyprávět žádnou dějinnou událost. Kdo takovéto texty přesto čte jako dějepisná díla, míjí právě onen „doslovný“ smysl. Něco jiného pak platí o knihách Mojžíšových a opět něco jiného o evangeliích, která chtějí *„v různém stupni“* dosvědčit *„dějinnou pravdu“*, totiž „dějiny spásy“ (srov. II. vatikánský koncil, konstituce *Dei verbum* čl. 12). Přesto i zde je často dost dlouhá cesta od události, která tvoří podklad textu, přes ústní tradici až po písemné fixování.

Pro čtení bible tedy potřebujeme pomoc odborníků. Často postačí krátké poznámky k určité knize nebo textu. Najdeme je v úvodech nebo poznámkách v některých vydáních bible nebo v komentářích.

Avšak tento poukaz na vědecké poznatky se pro nás nesmí stát překážkou, nesmí nás odradit od čtení bible. My katolíci se musíme stále ještě učit, že osobní čtení Písma patří k běžnému všednímu dni křesťana a že se v něm skrývá neslýchané bohatství. Vždyť bible obsahuje poselství spásy pro každého člověka.

Myslím teď na onoho řemeslníka ze Schweinfurtu, který před třiceti lety slyšel od P. Leppicha, že katolík musí číst bibli. Koupil si tedy celé Písmo svaté a začal ho číst od začátku do konce. Mnohému sice nerozuměl, ale četl dál. Při druhém čtení už rozuměl mnohem více. A po čtvrtém přečtení si pak už mohl vybírat některé úseky k hlubšímu porozumění.

Základní výpovědi Písma se otevírají spíše věřícímu srdci než kritickému rozumu. Protože jen ten, kdo miluje, rozumí řeči milovaného. Tak se tedy může stát, že prostý čtenář bible dojde na základě své křesťanské životní zkušenosti rychleji a jistěji k pochopení významu, který skrze lidského pisatele Bůh zamýšlel, než pouhá racionálně-kritická analýza. Bůh zůstává vždy pánem svého slova a může podstatné, život zachraňující poznatky darovat i navzdory dějinným omylům a jiným nedostatkům ve vědomostech. Nejdůležitějším předpokladem pro plodné čtení bible je proto křesťanská praxe, pohotovost otevřít se Duchu Božímu a plné spolehnutí se na Boha. Neboť jestliže žijeme s Božím slovem, děláme také podobné zkušenosti, jako dělali pisatelé Písma, a proto pak můžeme z nitra rozumět tomu, co nám dosvědčují. Je to cesta experimentu, kterou přece známe z praxe přírodních věd: *„Zůstanete-li v mém slovu“*, tj. budete-li má slova *„činit“*, potom *„poznáte pravdu“* (J 8,31n; 7,17). Avšak křesťanská životní praxe může zavádět právě tak, jako teologická věda. Proto nesmíme zapomenout na třetí bod:

C. Jako knihu církve čteme Písmo ve společenství těch, jimž Duch svatý tuto knihu života svěřil

Zápas o odpovídající výklad Písma je proces, který se může zdařit jen v rámci celé církve, v čestné výměně argumentů, ve vzájemném dosvědčení poznané pravdy a v zachování Bohem daného pořádku. Vždyť Duch, který tento proces nese, dává každému dílčí poznání, které je plně pochopeno teprve když se zapojí do celku. Toto začleňování má svůj počátek už tam, když se třeba v rodině mluví o nedělních čteních, když čteme Písmo s přáteli, když se scházíme v biblických kroužcích a když se Božím slovem necháváme nést při společné modlitbě. Výrazněji, než v mnoha liturgicky pevně uspořádaných bohoslužbách pak se slovem Božím také zároveň přichází ke slovu náš vlastní život. Takováto výměna je podnětem i korektivem zároveň. Jednotlivý věřící začíná chápat, že má aktivní roli při růstu Božího království.

Současně se také stává vděčným za to, že jeho osobní chápání jakož i rozhovor v malém kroužku jsou zapojeny do celocírkevního, vlastně i „ekumenického“ procesu. Vždyť posledním měřítkem není exegetická věda, nýbrž otázka, zda je určitý biblický výklad církevně integrován nebo ne (srov. II. vatikánský koncil, konstituce *Dei verbum* čl. 12). K tomu patří, že máme jednak trpělivost s procesy ujasňování a chápání v církvi, ale že současně jasně do rozhovoru vnášíme i svůj vlastní příspěvek.

Neboť především skrze slovo Písma vede Pán svou církev dále. A ona je pro něho přednostým nástrojem, kterým těm, kdo ho následují, odkrývá *„staré i nové“* (srov. Mt 13,52). Proto se neptáme jen na tehdejší smysl, ale i na význam biblického textu pro dnešek.

Tedy nejen: Co říká text sám o sobě? Nýbrž také: Co Bůh tímto textem říká mně / nám. Tento „aplikovaný smysl“ Písma je skrze doslovný smysl (ale i „nad“ ním) vnímán jako Boží oslovení. Text, který měl původně na mysli nějakou jinou situaci, je tak skrze Ducha svatého „aplikován“ do mé situace.

Myslím zde na sv. Františka, který při poslechu evangelia o bohatém mládenci (Mk 10,17nn; par.) věděl: Toto je nyní řečeno zcela konkrétně pro mě. Výzva prodat všechno nebyla přeci Ježíšem řečena všem lidem, nýbrž zcela určitému člověku.

Nebo mám na mysli jednoho mladého muže z Berlína, který den před svou maturitou ztratil otce a prosil Boha o odpověď z Písma. Otevřel si text: *„Nenechám vás sirotky“* (J 14,18). Toto slovo ho zasáhlo tak hluboce, že dal svému životu nový, trvalý směr.

Mnozí z nás by mohli dosvědčit, jak Bůh skrze nějaké slovo Písma změnil náš život. A že to nebyla jen nějaká vhodná asociace, nýbrž skutečně působící Duch Boží, poznáváme podle síly, která pak z toho slova vychází, a podle pokoje a radosti, s nimiž jsme ono slovo schopni následovat. Pak v sobě zakusíme Boží život. A tomuto životu můžeme důvěřovat. Můžeme se na něj spolehnout jako na dech svých plic a tlukot svého srdce. Tento Boží život má svůj životní řád v sobě a nese nás, neboť jsme napojeni na tlukot srdce našeho Boha.

III. Slovo, které „zasahuje“

Protože Písmo je napsáno k naší spáse a Bůh je stále pánem svého slova, musí také každé užití Písma být pod vedením Ducha. Základní formou je, že Bůh při četbě Písma osvěcuje lidské poznání a myšlení. Proto musí křesťan znovu a znovu otevírat svůj rozum Duchu svatému, aby slova Písma nevykládal sebestředně - autonomně - jen podle *„svých choutek“* (srov. 2 Tm 4,3n). Někdy je takové duchovní poznání vyvoláno zvláštními okolnostmi a příležitostně má charakter *„zjevení“* (ve smyslu 1 K 14,6-26 a Ef 1,17) nebo *„povolání“*. Člověk pak zakouší zcela jedinečné vzájemné „zasažení“ a doplnění situace a slova Písma. Základními formami jsou:

1) Do určité životní situace (při bohoslužbě, v rozhovoru, při četbě Písma) člověku zazáří nějaký text jako jasné světlo, takže on v tom okamžiku ví: „To jsem míněn já“ (viz sv. František).

2) V určité situaci si někdo najednou vzpomene na nějaké slovo z Písma a zakusí to jako osvícení či oslovení.

3) Někdy se objeví vnitřní slova nebo obrazy, které poukazují na Písmo: Sv. Augustin slyšel hlas: „Vezmi a čti!“ Někdo jiný viděl v nitru knihu a věděl: to je bible, musím ji číst. Mně osobně je známo více lidí, kteří z prorockého vnitřního poznání přesně věděli, jaké místo v Písmu si mají najít (ať už tak, že slyšeli nebo v nitru viděli např. „Nu 17,17“, nebo tak, že při otevření a listování biblí byli tak vedeni, až si všimli: Toto je nyní to místo, které mi Bůh chce ukázat).

4) Od toho je třeba odlišit takzvané „otevírání Písma“ („vyžádání si slova“). Někdo hledá od Boha odpověď, poučení či pokyn. Otevře tedy Písmo a čte místo, na které nejdřív padl jeho zrak. Také zde se stává, že je někdo k tomu jasně vybídnut Duchem. Jiní se prostě pomodlí k Bohu a pak otevřou bibli. Příklad berlínského maturanta (viz výše) ukazuje, že Bůh tuto cestu příležitostně používá, aby lidem pomohl a aby své slovo „aplikoval“ do našeho života. Taková „ná-hoda“ je pak něčím, co Bůh člověku jakoby „nad-hodí“. Pozná se to tak, že slovo „sedí“: je jasné, jeho užití je bezprostředně patrné a je spojené s duchovním vnímáním pokoje a povzbuzení, a sice i tehdy, když slovo Písma člověka *„usvědčuje“* (Jk 2,9) a *„přivádí k pokání“* (Ř 2,4).

Avšak je třeba dobrého duchovního rozlišování, aby to, co mi Bůh „nadhodí“, nebylo zaměňováno s obyčejnými „nahodilostmi“. Tak může třeba někdo, komu bylo nějaké slovo Písma jednou „darováno“, přijít na to, že to v budoucnosti zase „zkusí“. Jiný, který o tom slyší, je nakloněn, aby to také „imitoval“ - napodobil. Samozřejmě, že při každém otevření bible narazíme na slovo Boží, a proto jsou v oněch textech často obsaženy velmi konkrétní rady a povzbuzení pro náš život. Ale „aplikace“ na moji aktuální otázku není dána už prostě tím, že jsem teď - se zbožným úmyslem - otevřel právě tento text, nýbrž text pak musí být prozkoumán podle běžných pravidel výkladu Písma. Může se totiž docela dobře stát, že určitý text je pro mou situaci nevhodný a podpoří právě nějakou jednostrannost (např. vybídnutí k postu a modlitbě u člověka, který má sklony k přehánění). Ježíš oslovoval lidi velmi různě, každého tak, jak to ten dotyčný potřeboval (srov. Mk 1,43 s Mk 5,17; Mt 9,14-17; Lk 7,31-35).

Zda tedy někdo při otevření Písma skutečně narazil na text pro něho vhodný, to se musí právě tak jako při poslouchání nedělního evangelia rozhodnout podle jiných kritérií. Abych to ještě jednou zdůraznil: Je docela dobře možné, že Bůh nějakého člověka jednou nebo dokonce po určitý čas vede skrze otevírání Písma, ale to pak musí být zcela jasný vnitřní příkaz. Mimoto je pokyn, který pak někdo dostane, vždycky také pochopitelný, rozumný nebo přinejmenším sám o sobě obhajitelný, i když člověk „na to přišel“ díky otevírání bible. Proto takový člověk bude vždy hotov k tomu, aby nechal tyto pokyny a řešení prozkoumat duchovně zkušeným lidem. V jiných případech je spíše třeba před „otevíráním Písma“ varovat, protože lze stále slyšet o tom, jak nezodpovědně si lidé při tom počínají: povyšují to na princip, texty jsou ohýbány do „správného“ směru, vede to k různým fantaziím a spekulacím a to, co se zpočátku ještě zdálo „vhodné“, se ztrácí čím dál tím víc v prachu.

Často se neduchovnost takovéhoto „zbožného“ chování pozná podle toho, že takové praktiky člověka tísní, vyvolávají v něm úzkosti nebo ho vedou k extrémním až fanatickým způsobům jednání. Mnozí pak sebe nebo druhé vystavují tlaku. Při bližším pohledu se často objeví pohodlnost nebo strach z odpovědnosti. Vždyť je o tolik „jednodušší“ prostě otevřít Písmo než přijmout namáhavý proces hledání správného rozhodnutí, v němž člověk před Bohem, případně i s druhými lidmi uvažuje a zvažuje, a potom poslušně užívá svobodu, kterou mu Bůh dal.

Jinou chybou by ovšem bylo otevírání Písma paušálně zamítnout. I to by bylo „příliš jednoduché“. Spíše musíme za použití již zmíněných i dalších duchovních kritérií vždy zkoumat, o co se v daném případě jedná, a musíme také vzít v úvahu, že zde zůstává i určitá „šedá zóna“ tápání a hledání. Pouze to, že nějaká věc může být zneužita, ještě není dostatečným důvodem k jejímu odmítnutí. Všechno, co je dobré, je v nebezpečí zneužití, včetně „aplikace“ Božího slova. Slovo Boží samo však není „nebezpečné“, nýbrž je *„mečem Ducha“* (Ef 6,17); právě proto se jeho aplikace musí dít pod vedením Ducha, který je současně při díle ve slově Písma, v oslovení svědomí a ve věřícím společenství církve. Jako praktické pravidlo proto může platit: Kdo je navyklý „otevírat Písmo“, měl by od toho nějaký čas vědomě upustit, aby od této formy získal odstup a naučil se rozlišovat. Všeobecně je za normální cestu jistě považována průběžná četba Písma nebo četba podle určitého plánu čtení. To platí i tehdy, když někdo musí aktuálně řešit nějakou těžkou otázku; ve sporném případě má být tomuto řádnému způsobu zacházení s Písmem dána přednost vždy.

IV. Praktické impulzy

Velmi praktické a zároveň hluboké uvedení do jednotlivých způsobů četby Písma nalezneme v knížečce H. Schürmanna *Duch dává život*, Zvon: Praha 1992, a v Teologických textech 3 / 1992 (str. 100 – 103). Uvádí se zde čtyři způsoby četby:

1. Prostá (duchovní) četba

2. Rozjímavá četba

3. Četba – modlitba

4. Kontemplativní četba

K tomu lze ještě přidat studium Písma a společnou práci s biblí. Tyto způsoby četby Písma však od sebe nejsou striktně oddělené, prolínají a doplňují se (jsou zde přirovnávány ke způsobům modlitby, které také budují jeden na druhém, ale nevylučují se). Každý by měl pro svoji konkrétní situaci hledat ty způsoby četby a ty přístupy k Písmu, jaké jsou pro něj nyní nejvhodnější. Sám už pak bude jistě veden dále. Nebudeme zde rozebírat jednotlivé způsoby (ty je třeba si přečíst přímo u výše uvedeného autora), ale chceme dát ještě další konkrétní impulsy pro praxi.

A. Rozjímavé čtení Písma

Bůh se s každým člověkem setkává právě tam, kde tento člověk stojí. Proto jsou cesty k Bohu tak rozličné. Avšak jedno je společné všem: nestačí cestu znát; musíme se po ní také skutečně vydat! Komu byla tato cesta k Bohu skrze vnější okolnosti, přítele nebo nějakou osobní zkušenost naznačena a kdo tedy cítí něco jako vnitřní pozvání, ten také najde pomoc, aby se po této své cestě mohl vydat. Každému se v průběhu života vyjasní, jaký krok od něj Bůh v tomto přítomném okamžiku očekává. A tento krok by měl také učinit, nic jiného.

Kam nás Bůh při tom povede (k prohloubení již prožitých rozhodnutí nebo na nějakou novou cestu k nějakému novému zaslíbení, do modlitební skupiny, snad také do samoty s Bohem), to chceme zcela přenechat jemu, abychom našli jeho cestu a neměřili vše svými vlastními představami.

Podle možnosti bychom si každý den měli vyhradit zcela určitý čas pro čtení Písma a pro modlitbu. Nejlepší je volit každý den tutéž denní dobu a najít si nějaké místo, kde nejsme rušeni (např. kostel). Kde však tomu vnější důvody brání, měli bychom důvěřovat tomu, že nám Bůh daruje jiné možnosti k setkání s ním - uprostřed neklidu dne. Nic a nikdo nemůže Bohu zabránit, aby se nám sděloval, a nic nás nemůže odvést od toho, abychom žili jako křesťané (Ř 8, 35 - 39; Fp 4, 11 - 13).

Pro každodenní četbu Písma a modlitbu budeme obvykle používat úryvek z Písma, který na ten den vychází v našem plánu četby (např. podle sloupku *Denní tichá chvíle* v Katolickém týdeníku, *Liturgického kalendáře*, brožury *Evangelium na každý den*, úvodů k evangeliím *Každý den zkoumali v Písmu* či svého vlastního rozvrhu četby; úryvek je vhodné si připravit – přečíst a krátce rozebrat – již předchozí večer). Může se však stát, že se pro nás díky okolnostem nebo nějakému duchovnímu impulsu stane živým nějaký jiný text. Pak má tento „přednost“.

Jako první si vždy uvědomím, že Bůh je přítomen, že on sám se mnou v tomto textu *„rozmlouvá“* a že mi jeho pomocí chce říci něco důležitého pro můj život. Pak se modlím k Duchu svatému a pomalu čtu text, snad i několikrát. Rozdělím si jej na menší oddíly, přičemž si v každém z nich mohu to nejdůležitější slovo podtrhnout. Někdy také pomáhá zkusit vymyslet pro každý oddíl vlastní krátký nadpis. Tak lépe pochopím, co chce tento text říci.

Jestliže mě něco zvlášť osloví, prodlévám u toho a nechám tuto pravdu na sebe působit (tak jako i nějaký obraz musím často pozorovat delší dobu, než jej skutečně pochopím). Z tohoto vnímání pak často vyrůstá úžas, otázka, dík, radost, chvála a

klanění, nebo nějaká prosba. Tak tento text sám od sebe vede k modlitbě, protože se to vše děje před Bohem a k němu vše směřuje.

Když nějaká myšlenka odezní a přestává ve mně být živou, přejdu k následujícímu oddílu. Jestliže jsem hotov příliš rychle, mohu to celé opakovat. V poslední fázi, jež by měla být zcela věnována modlitbě, mohou být dobrou pomocí žalmy. Cílem není teoretické studium textu, nýbrž láskou nesená odpověď na Boží slovo. A ta často zůstává velmi nesystematická a útržkovitá. A přesto jsou tyto osobní náznaky živého vztahu k Bohu něčím drahocenným. Poznávám to podle vnitřního pokoje a síly, jež ve mně takovéto rozjímání zanechá.

B. Modlitba s Písmem

„Vyleji na svůj lid ducha modlitby“ (Za 12, 10). Modlit se znamená být společně s Bohem. Naše modlitba se může rozvíjet do mnoha forem: můžeme Boha chválit a uctívat kvůli němu samotnému, můžeme mlčet v jeho přítomnosti, ztišit se před ním, naslouchat, jestliže on k nám promluví, děkovat mu za to, co pro nás učinil, můžeme jej prosit za nás či se přimlouvat za druhé.

Kdo se s tímto osobním způsobem modlitby ještě nesetkal, tomu to snad zpočátku bude připadat těžké. Ale naše modlitba bude růst a bude se proměňovat. Jestliže Boha lépe poznáme a zakusíme jeho lásku, vzroste i naše touha po tomto dialogu s ním. Bůh čeká na to, že budeme v modlitbě v jeho společenství.

Zatímco při čtení Písma budeme spíše sedět, při modlitbě budeme také někdy stát nebo klečet. Pro některé je velkou pomocí meditační stolička, na které lze klečet a sedět zároveň. Pokud je to možné, vyhledejme si nějaké místo, kde nás nebude od modlitby nic odvádět. Pokusme se číst texty z Písma polohlasně a vnímejme přitom ty chvilky, kdy se nám modlitba objeví „na jazyku“. Mějme pak odvahu (polo-)hlasitě mluvit k Bohu; tím můžeme vyjádřit naši důvěru, že nás Bůh slyší. Samozřejmě, že rozhodující je, že naše vnější jednání odpovídá tomu, co se děje v našem nitru.

Slovo, jež nás zvláště osloví, si vždy vezměme s sebou do celého dne. Brzy si všimneme: nejen ta půlhodina modlitby, ale i celý den je proměněn. Celý den se nám bude více a více stávat místem setkání s Bohem.

Časem se budeme učit nechat se hlouběji uvádět do samého středu Kristovy zvěsti, budeme moci velmi prostě prodlévat v Boží přítomnosti v Božím slově, beze slov, v prostém milujícím pohledu na milovaného. Zde pak už začíná **kontemplativní čtení Písma**.

C. Společné čtení Písma

Kdo se může účastnit společného čtení Písma v nějakém společenství, jež se týden co týden setkává, měl by této možnosti využít. Je velkou pomocí vědět, že i ostatní se pokoušejí dělat podobné kroky (a snad také mají podobné problémy) a že také počítají s tím, co sem přináším já. To nám pomáhá projít mnohými fázemi vyprahlosti, kde jsme pokoušeni to vzdát. Věrnost, s jakou se těchto setkání zúčastňujeme, je pro nás samotné znamením, jak je tato cesta pro nás důležitá.

S postupem času roste v tomto společenství vzájemná důvěra. Věci, které jsme si dosud nechávali spíše pro sebe, můžeme najednou vyslovit i před ostatními, protože jsou vlastně vyslovovány před Bohem. To od všech účastníků vyžaduje diskrétnost. To, co někdo v nějakém biblickém kroužku či modlitební skupině o sobě sdělí ostatním, zůstává i přesto jeho vlastnictvím, se kterým ostatní nemohou disponovat. Proto: osobní sdělení nikdy nevyprávět dál, alespoň ne tak, že by někdo třetí z toho mohl rozpoznat, koho se to týká. Zdrženlivost a taktnost jsou konkrétními projevy lásky (1 K 13, 5), jimiž respektujeme osobní prostor, který Bůh každému z nás daroval.

Pro společné čtení bible je velkou pomocí oněch **sedm kroků**, které jsme přejali **od křesťanů v jižní Africe** (kol.: *Práce s Písmem ve společenství*, Pastorační středisko při Arcibiskupství pražském, Praha 1999; zde nalezneme i další užitečné metody, které většinou nevyžadují odborné vedení; srov. také Anneliese Hechtová: *Kreativní přístupy k Bibli*, Kartuziánské nakladatelství, Brno 2008):

1. Zveme Pána mezi sebe: Ježíš je zde přítomen ve svém slově (Mt 18, 20) - uvedení do Kristovy přítomnosti (ztišení) a úvodní modlitba.

2. Čteme text: pomalu, někdo ze skupiny.

3. Prodléváme u textu: Jednotliví lidé přečtou vždy to slovo, jež jim nějak zazářilo, jež je pro ně důležité; mezitím je vždy ticho, ve kterém si člověk může to slovo či tato slova vícekrát opakovat.

4. Naslouchámе: Potom, co byl text ještě jednou přečten, čekáme na Boha, necháváme jeho slovo působit. Zůstaneme proto v tichosti.

5. Sdělíme si navzájem, co se nás dotklo: Nemluvíme sami o sobě, nýbrž o tom, co nám daroval Bůh.

6. Rozmlouváme o tom, co od nás Pán chce: Otázky našeho všedního života. (Skupiny, jež ztratily tento kontakt s životem jsou neplodné).

7. Modlíme se: vlastními slovy, ve vztahu k Písmu a všednímu životu.

V uvedené metodě sedmi kroků je kladen důraz na subjektivní chápání textu (co text říká mně?) zasazeném do celku společenství (co text říká ostatním? co říká nám společně?). Tato metoda je tedy vhodná pro použití v malých skupinkách v rámci modlitebního večera. Podle situace je možné dát důraz na různé kroky. Protože však, jak jsme viděli, nelze vždy přeskakovat fázi porozumění tomu, co chce text říci sám o sobě (co měl na mysli autor v tehdejší situaci?), uvedeme zde ještě **metodiku práce s biblí** podle **P. Ch. Wrembecka, SJ**, která je vhodná především pro biblické hodiny vedené někým, kdo může zprostředkovat odbornější informace o textu, ale ve zhuštěné formě lze tímto způsobem řídit také krátký rozhovor nad Písmem v rámci modlitebního večera. Je zde kladen důraz na proniknutí do vlastní vypovědí textu, ze kterého teprve vyrůstá naslouchání osobnímu oslovení. Metoda obsahuje **pět kroků** (plus úvod a závěr):

Úvod: Krátká modlitba (ztišení 1 - 2 min. příp. píseň)

1. Četba Božího slova: Všichni sledují ve své bibli (doporučuji takovou, kde je dost místa pro vpisování poznámek na okraj). Úryvek je známý již od minulého setkání (začátečníkům doporučuji Sk nebo 1 Pt). Jeden ze skupiny čte klidně a pomalu celý oddíl.

2. Společné vstřebávání textu: Po přečtení následuje nějaký čas ticha, každý sám pro sebe čte a snaží se pochopit. Pak každý vyjádří nahlas, co ho zaujalo nebo co mu není jasné. Žádná diskuse! Pouze shromažďování poznatků, postřehů, nejasností. Vedoucí se snaží vnímat duchovní situaci, dělá si poznámky. Velký klid, pokoj, atmosféra naslouchání... Na každého se má dostat.

3. Odborný komentář (vedoucí skupiny): Nejdříve všeobecný úvod k oddílu (kontext v dotyčné knize či dopisu, tehdejší situace, prostředí...). Pak projít text slovo za slovem, větu za větou. Mít při tom na zřeteli otázky a nejasnosti z druhého kroku (ty mají přednost před předem připraveným výkladem). Je důležité dojít k základním otázkám a pojmům (Boží vůle, spravedlnost, milosrdenství, pokoj, spása...), někdy nutno zařadit exkurs o některém z nich. (Komentáře a lexikony by měl vedoucí používat pouze pro sebe, při přípravě na setkání. Při vlastním setkání musí být komentář velmi jednoduchý a srozumitelný - nelze jej tedy číst z odborné příručky!)

4. Možnost diskuse: Vedoucí se ujistí o tom, zda odpověděl na všechny otázky (lidé musí vědět, že jejich otázky jsou brány vážně). Žádná otázka není tak hloupá, aby nemohla být vyslovena. Diskuse má ukázat, jak byl text (sám o sobě) ostatními pochopen. Pro jednotlivé úseky textu zde každý může navrhnout vlastní shrnující formulaci hlavní výpovědi dotyčného úseku.

5. Hledání spojnic k osobnímu životu: Ptáme se, jestli to, o čem jsme doposud mluvili (tj. onen „doslovný“ smysl textu), přichází nějakým způsobem ke slovu i v našem osobním životě. Teprve při tomto kroku tedy jde o onen „aplikovaný“ smysl textu, tj. co text (skrze svůj „doslovný“ smysl!) říká mně/nám do dnešní situace.

Závěr – (Společná) modlitba: Modlit se může jeden nahlas, ostatní se v duchu připojí. Samozřejmě je možná také společná spontánní modlitba, kdy každý může před Pána přinést svoji osobní odpověď na slyšené a nově pochopené Boží slovo. I zde ovšem pokračuje (a vlastně vrcholí) naslouchání Bohu i druhým.

Jiný způsob společného prožívání Božího slova je bohoslužba slova v rámci **slavení nedělní eucharistie** ve farnosti. Zde prožíváme Boží slovo zapojeni do společenství místní i univerzální církve a v aktuálním kontextu právě slavené liturgie. Toto v podstatě nejplnější „slavení“ Božího slova však nemůže nahradit naslouchání Božímu slovu v osobních tichých chvílích a v malém společenství. Toto naslouchání a žití slova by naopak mělo do nedělního slavení velmi přirozeně proudit a nést je (srov. sešit *Radost ze slova Božího* od Wilhelma Eggera, vydavatel neuveden, 1991).

D. K hlubšímu porozumění textu

Pro texty z evangelií:

Je vhodné zkusit se vžít do rozličných osob z textu.

Ptej se:

1. Porozuměl jsem textu? Čemu jsem nerozuměl?

2. S jakou osobou se mohu nejspíše identifikovat?

3. Co se dotýká právě mé osobní situace?

4. Co by mi teď řekl Kristus?

5. Jak by se zachoval v mojí situaci?

6. Co z toho pro mě plyne (tzn. v čem spočívá rozdíl mezi mým a Kristovým způsobem jednání)?

7. Jaké z toho mohu a chci vyvodit důsledky? Např.: Koho bych měl poprosit o odpuštění?

Pro jiné texty z Písma:

1. Kdo to psal a komu je to určeno? Čemu jsem neporozuměl? Co mi „padlo do oka“, co mě oslovilo?

2. Co říká autor lidem své doby? Co říká lidem dnešní doby? Co říká mně, do mé osobní situace?

3. Co se zde říká o nás lidech? Co se zde říká o Bohu? Jak zde vypadá Boží vztah k lidem a naopak?

4. Co mi skrze tento text říká Kristus? Kde musím nově uspořádat svůj postoj / své myšlení / svá slova? Jak si od něj vyprosím a přijmu sílu k této změně?

Nebo jednoduše:

- Co říká Bůh (Ježíš) mně? - Co řeknu já jemu?

- Na co se Bůh (Ježíš) ptá mně? - Co mu já odpovím?

E. Průběžné čtení Písma

Vedle rozjímavé modlitby nesené slovem Písma a společného čtení Písma je pro porozumění Božímu slovu velkou pomocí průběžné, „kontinuální“ čtení některé z knih Písma. Snad bude možné vyhradit si k tomu nějaký čas třeba o víkendu.

Knihy a dopisy obsažené v Písmu přeci vznikly jako určité větší celky. Abychom rozpoznali určité velké myšlenkové oblouky, musíme příležitostně číst některé části bible skutečně jako nějakou „knížku“, v jednom tahu od začátku do konce (před tím si můžeme přečíst nějaký dobrý úvod k dotyčné knize či dopisu). Samozřejmě, že i tato četba je nesena modlitbou a naslouchánim. U míst, které nás osloví, se však nezastavujeme (můžeme si je označit a později se k nim vrátit). Totéž se týká i míst, kterým nerozumíme (později si můžeme vzít na pomoc některé výkladové pomůcky – poznámky, komentáře…, ale nejprve jde o to, abychom získali obraz většího celku).

F. Studium Písma

Pro hlubší studium doporučujeme (mimo úvodů a poznámek v některých vydáních Písma) prostudovat konstituci Druhého vatikánského koncilu *Dei verbum*. Jako velmi srozumitelné a živé uvedení do SZ i NZ lze též doporučit knihy od A. E. Gillese (*Lidé smlouvy*; *Lidé cesty*), ale i mnohé nověji vydané knihy k tématu. Praktické pokyny, jak studovat ve skupině také nalezneme v sešitu kol.: *Práce s Písmem ve společenství* (např. str. 25). Při studiu Písma se budeme postupně učit, v jak různých situacích text vznikal a dále se přetvářel.

Např. vzhledem k evangeliím si lze všímat tří různých situací:

1. Situace Ježíšova působení v Palestině

2. Situace lidí, které slyšeli hlásat zvěst o Kristově smrti a vzkříšení v celé říši římské

3. Situace obcí, pro které byly psány listy, evangelia a další spisy NZ

Všechny tyto tři situace se pak promítají do jediného textu evangelia.

Dále je dobré vědět, že mohu Písmo studovat různými způsoby (např. podle semináře Rozněcuj plamen, *Glory of God Convenant Community* - ICPE Malta, Pastorační středisko, Praha 1993):

1. Studium knihy

Polož si základní otázky: kdo, co, kdy, kde, proč

- Kdo je autorem?

- O čem je ta kniha?

- Kdy se odehrává děj (v jakém úseku), příp. kdy vznikla?

- Kde se odehrává?

- Co je účelem, záměrem knihy?

Vypiš si heslovitě, co tato kniha v podstatě učí o důležitých pravdách.

Napiš si konkrétně, jak bys chtěl aplikovat nauku této knihy ve svém životě.

2. Studium tématu

- Vyber si téma: např. hněv, strach, dávání, poslušnost, zralost, hřích, Boží přívlastky, svatost, modlitba, čistota, mluvení, ovoce Ducha, věčnost, Boží tvář apod.

- Vyhledej si deset nebo dvanáct úryvků, které se nejlépe hodí k tématu. K tomu ti pomohou různé slovníkové pomůcky.

- Vypiš si stručný obsah každého úryvku.

- Podívej se, jak se tyto úryvky doplňují a sestav si shrnutí.

- Zvlášť si shromáždi příklady (ilustrace) a poznač si problémy, se kterými ses setkal.

- Zapiš si praktické uplatnění pro denní život.

3. Studium postavy (příklad: Petr)

- význam jména (Petr = skála)

- jeho místo v dějinách, dějinné pozadí, události ve světě v době jeho života

- jeho životopis

- význačné rysy

- Které z nich bych chtěl napodobovat? Jak?

Poznámka: Memorování Písma (učení se nazpaměť)

- zaneseme-li určité verše do paměti, mohou se častým opakováním a meditací snáze stát součástí našeho denního života.

- učení se citátů nazpaměť může velice pomoci v boji proti pokušení. Ježíš používal citací proti ďáblovým pokušením (Mt 4, 1-11) viz Ž 119,10-11

- odkazy z Písma použité přirozeně (ne uměle) v naší rozmluvě mohou být povzbuzením pro naše bratry a sestry v Kristu a svědectvím pro jiné lidi.

Je mnoho metod, jak se učit citáty nazpaměť. Vyber si takovou, která ti pomáhá.

Protože, jak jsme už viděli, žádný překlad nemůže zcela věrně tlumočit originální text do jiného jazyka (a navíc existují ještě některé - i když většinou nepříliš podstatné) varianty různých originálních rukopisů), lze k pochopení textu někdy s úspěchem použít srovnání několika překladů (českých, případně i cizojazyčných).

Takovéto hlubší studium Písma nám pak umožní pravdivěji (tj. „doslovněji“) poznávat vztah zapsaného Božího slova k naší (mé) dnešní situaci a tím mnohem hlouběji naslouchat „Božímu slovu Duchem svatým zapsanému na desky našich srdcí“ (srov. 2 K 3,3).

Avšak znovu připomínám: Nenechte se tímto nárokem odradit od čtení Písma! Bůh k nám mluví i v prostém („laickém“) čtení! Známý vídeňský exegeta Jacob Kremer k tomu napsal: *„Čtenář může být osloven Bohem, i když - z pohledu vědce - nepochopil text dostatečně nebo úplně správně. V tomto případě vnímá čtenář slovo Boží, přičemž biblický text často vykládá spíše na základě určitých asociací než přesnou slovní analýzou. Pravda slyšeného slova Božího pak má základ ne ve znění jednotlivých úseků, ale v kontextu celého Písma svatého a církevního života, který akt čtení podstatně spoluurčuje.“* (Jacob Kremer: *Die Biebel - ein Buch für alle. Berechtigung und Grenzen „einfacher Schriftlesung“*, KBW Stuttgart 1986, str. 42n).

V. Shrnutí

Dosavadní úvahy je možné shrnout do několika bodů:

1. Buď si vědom, že celé Písmo svaté, Starý i Nový zákon, je napsáno pro tebe.

2. Vyhraď si denně určitý čas pro rozjímavou četbu Písma a příležitostně (o víkendu) také pro průběžnou četbu některé z knih Písma vcelku. Čteš-li průběžně každý den, najdi si občas prostor k hlubšímu studiu Písma.

3. Vzbuď v sobě víru, že toto je Boží slovo.

4. Před čtením se otevři Duchu svatému, jenž je zde přítomný a jenž ti bude ukazovat, co je v tomto textu pro tebe důležité.

5. a) Při průběžném (kontinuálním) čtení si označ místa,

- kde ti něco není jasné, otazníkem (?),

- kde jsi nově objevil něco důležitého, vykřičníkem (!),

- kde jsi byl osobně zasažen, šipkou (->).

Nezůstaň pak u těchto míst stát, ale čti dále. Časem si označená místa můžeš v klidu promyslit.

5. b) Při rozjímavém (meditativním) čtení se taž textu pomocí tázacích zájmen: kdo, co, komu, kdy, kde, proč, jak, k čemu... říká nebo dělá. Např.:

- Co říká Bůh (Ježíš) mně? / Co řeknu já jemu?

- Na co se ptá Bůh (Ježíš) mně? / Co já mu odpovím?

Udělej si čas k naslouchání. Prodlévej tam, kde jsi byl něčím zasažen.

6. Rozlišuj: Co říká text sám o sobě a co říká mně / nám osobně?

7. Pokus se tedy text nejdříve „přeložit“ z tehdejší situace do vlastního myšlení a teprve pak jej „přeložit“ do vlastního života.

8. Měj odvahu uvést svůj život do vztahu k Božímu slovu.

9. Měj dostatek pokory používat pomůcky teologické vědy, např. komentáře, avšak i dostatek trpělivosti nechat těžko srozumitelná místa stát, dokud ti je Bůh neodhalí.

10. Odpověz na Boží slovo modlitbou a skutkem.

11. Využívej vhodných příležitostí dělit se s druhými o to, co jsi při čtení a žití Božího slova získal.

12. Buď připraven své poznatky uvést do souladu s církevním porozuměním Písmu.

„Kdysi jste 'vůbec nebyli lid', nyní však jste lid Boží“ (1 Pt 2,10; srov. Oz 1,9).

To platí nejen pro Izrael a prvokřesťanskou obec, nýbrž i pro dnešek: pro každého jednotlivce a pro všechny věřící společně. A tak můžeme doufat, že nám Bůh stále znovu nabízí čas milosti, šanci k novému lepšímu životu s ním. Avšak Bůh pouze nabízí, nenutí. Příležitosti se musíme chopit my sami.

Obsah

I. Kniha ze života - živě napsaná 2
II. Kniha ze života - živě čtená 2
III. Slovo, které „zasahuje“ 6
IV. Praktické impulzy 7
A. Rozjímavé čtení Písma 8
B. Modlitba s Písmem 9
C. Společné čtení Písma 9
D. K hlubšímu porozumění textu 12
E. Průběžné čtení Písma 12
F. Studium Písma 13
V. Shrnutí 15

Překlad přednášky P. Norberta Baumerta, SJ, „Das Buch vom Leben – lebendig gelesen“ z časopisu Rundbrief 2 / 1985, 18-23 (I. – III. část sborníku, přeložil Aleš Opatrný) a části Úvodu a Přílohy A 1 k semináři života z víry od Norberta Baumerta, *Neues Leben im Heiligen Geist*, český překlad: *Nový život v Duchu svatém*, Pastorační středisko, Praha, 1993 (IV. – V. část tohoto sborníku, přeložil Petr Hruška). Tyto texty (spojené do jednoho článku) jsou také obsaženy ve 2. části knihy Norberta Baumerta, *Dem Geist Jesu folgen*, Vier-Türme-Verlag, Münsterschwarzach, 1988.
Některé odstavce ve IV. části (Úvod, závěr odd. B, metodu práce s biblí od *Ch. Wrembecka* v odd. C, oddíly E a F, odkazy na českou literaturu) doplnil a V. část upravil Petr Hruška.
Původně vydalo Pastorační středisko při Arcibiskupství pražském v r. 1993.
Upravené a doplněné vydání pro svou vlastní potřebu
vydala Římskokatolická farnost Cheb v r. 2021.